

23 april 2017

Helpen bij herstel Jodendom (2000 v.C.- heden)

Het zal een schok geweest zijn voor Mozes. Net had hij, bovenop de berg, een ware openbaring meegemaakt: hij had van God tien geboden, gebeiteld in platte stukken rots, gekregen. Nu zou iedereen weten hoe ze God en medemensen moesten liefhebben. Maar toen hij met de twee tafelen de berg afkwam zag hij waar het volk Israël ondertussen mee bezig was: met het vereren van een zelfgemaakte god, een gouden kalf. Hij werd zo boos dat hij de tafelen kapot smet. Als ze dan geen boodschap hadden aan God, zochten ze het zelf maar uit.

Maar zo makkelijk kwamen ze er allemaal niet vanaf. Het was menens. Het volk Israël was uitverkoren om alles wat verkeerd was gegaan in de wereld te herstellen. Dus Mozes moest de tien geboden opnieuw opschrijven en sindsdien waren ze leidraad voor het volk Israël. Nou ja, leidraad, het waren eerder heilige plichten. Als ze die niet naleefden, zwaaide er wat; als ze ze wel naleefden, konden ze op beloning rekenen. En naarmate de tijd vorderde werden, zoals dat gaat, de geboden aangescherpt met allerlei leefregels, te vinden in het Oude Testament.

Die leefregels zijn nog steeds heel inspirerend. Er waren onder andere regels om recht te doen aan de armen en regels voor troost aan treurende. Ze getuigen van sociaal en psychologisch inzicht, want ze namen schaamte weg en ze hielpen iemand die een groot verlies had geleden om zich minder geïsoleerd en vervreemd te voelen.

Bij de regels tegen armoede was het belangrijk te beseffen dat het niet iemands eigen schuld was dat hij of zij arm was. Armoede moest van God gewoon de wereld uit. Bemiddelde boeren hadden de plicht de armen geld uit te lenen zonder rente te vragen, en om de zeven jaar alle schulden kwijt te schelden. Bij andere regels was er expres geen persoonlijke relatie tussen geveer en ontvanger, zodat de armen hun waardigheid behielden: als de boeren bij het oogsten een schoof op de akker vergaten of als er vruchten op de grond vielen moesten ze die daar laten. Een hoek van de akker moest onafgemaaid blijven en elk derde jaar moest een tiende van het gewas onbeheerd worden achtergelaten, zodat armen of vreemdelingen het stilletjes konden komen weghalen.

Ook voor het troosten van nabestaanden waren er heel mooie regels. Het rouwproces werd getriggerd door het maken van een grote scheur in de kleding, want een klein verdriet maakt het grotere los. Dan volgde de rouwweek, waarin vrienden en kennissen alle dagelijkse taken overnamen, zodat de rouwende zich daar niet over hoefde te bekommeren. Bezoekers hoefden geen mooie woorden te zeggen en mochten niet praten over eigen problemen en ziekten, ze reageerden alleen op wat de rouwende vertelde, als die tenminste zin in had om te praten. Na de rouwweek zong iedereen in de synagoge dagelijks het *kaddiesj*, het gebed voor de doden. Gedurende een jaar kocht de rouwende geen nieuwe kleren en ging niet naar feesten, maar in dat jaar kreeg hij of zij steeds meer taken om toch weer deel te nemen aan de gemeenschap.

Het jodendom was - en is nog - een godsdienst van de praktijk en de joodse leefregels worden wel de historische basis van ons huidige sociaal werk genoemd. Via het joden- en christendom is de waarde van het bijstaan van mensen in armoede of verdriet onderdeel geworden van onze westerse cultuur. Toch valt er voor ons nog wat te leren van de oude concrete leefregels. En van de urgentie van het naleven ervan (1): herstel van de wereld was noodzakelijk, op deze manier, vandaag, door jou. Armoede, gebrek en droefenis moesten de wereld uit geholpen. Hier en nu.

Bronnen

- (1) Burnier, Andreas (1994). *Een wereld van verschil*. <https://www.trouw.nl/home/een-wereld-van-verschil-het-jodendom-als-religie-tussen-de-wereldreligies~a0eb9659/>
- Iterson, A. van (1911). *Armenzorg bij de joden in Palestina*. Proefschrift Leiden
- Evers, Dayan (2016). *De dood maakt deel uit van het leven*. <http://www.jodendom-online.nl/articles.php?view=article&id=1185>

Afbeelding

Rembrandt (1606-1669): Mozes smijt met de tafelen der wet. Vrij van auteursrechten: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rembrandt_Harmensz._van_Rijn_079.jpg